

Dyskrecjonalna władza sędziego

Dyskrecjonalna władza sędziego

Zagadnienia teorii i praktyki

Redakcja:

Marcin Dębiński

Robert Pelewicz

Tomasz Rakoczy

TARNOBRZEG 2012

Recenzent:

Ks. dr hab. Tadeusz Guz, prof. KUL
Kierownik Katedry Filozofii Prawa Wydziału Zamiejscowego Nauk Prawnych
i Ekonomicznych KUL w Tomaszowie Lubelskim

Okładka, skład i opracowanie graficzne:

Jan Kunysz

Dziękujemy za pomoc w wydaniu książki

© Copyright by Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, 2012

ISBN 978-83-925182-4-2

Wydawca:

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu

ul. Sienkiewicza 27; 39-400 Tarnobrzeg

tel. 15 823-48-80

fax. 15 823-05-51

e-mail: sadokregowy@tarnobrzeg.so.gov.pl

Druk i oprawa:

Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu

27-600 Sandomierz, ul. Żeromskiego 4

tel. 15 64 40 400, fax 15 832 77 87

www.wds.pl

Spis treści

Andrzej Dzięga Człowiek przeniknięty PRAWEM	7
Tomasz Rakoczy Słowo wstępne	9
Zbigniew Czarnik Prawotwórcza rola sądu a dyskrecjonalność sędziowska	13
Marcin Dębiński Dyskrecjonalność sędziowska w poglądach Ronalda Dworkina.....	21
Vladyslav Fedorenko Судовий захист прав людини в Україні: проблеми теорії та практики..	29
Petro Filyuk Дискреційні повноваження судді	41
Damian Gil Wyłączenie sędziego związanego uprzednio wydanym orzeczeniem w procesie karnym	45
Olga Juchymiuk Zastosowania принципів права Судом Європейського Союзу з перспективи української правової системи	55
Mikołaj Krawczuk Судовий розсуд (дискреція): історія становлення та сучасність	67
Włodimir Krawczuk Вимоги, які пред'являються до суддів в Україні та Польщі: порівняльний аналіз.....	75
Andrzej Liszczyński Незалежність судді при здійсненні судочинства.....	79
Dariusz Łubowski Kosovo – Koran, Kanun, zagraniczni sędziowie a sędziowska niezawisłość	87
Thomas Mrodzinsky Ograniczenie uznaniowości sędziowskiej w prawie karnym poprzez wprowadzenie w Niemczech „Sentencing Guidelines”?.....	115

Piotr Osowy

Umiarkowany formalizm procesowy gwarancją rzetelnego procesu
(głos w dyskusji) 133

Robert Pelewicz

Czynności sądu i sędziego penitencjarnego w wykonywaniu kary
pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego 145

Tomasz Rakoczy

Dyskrecjonalność w wydawaniu zgody na małżeństwo małoletnich 169

Robert Sawuła

Uprawnienia dyskrecjonalne sędziego Wojewódzkiego Sądu
Administracyjnego (ze szczególnym uwzględnieniem postępowania
mediacyjnego i uproszczonego)..... 189

Grzegorz Wolak

Zakres uznaniowości sądu w sprawach o zadośćuczynienie za krzywdę
(art. 445 kc)..... 213

Małgorzata Wrzolek-Romańczuk

Między formalizmem a orzekaniem na podstawie zasad 237

Marcin Zaborski

Dyskrecjonalna władza sędziego *versus* adwokatura.
Wstęp do zagadnienia 251

Wołodymyr Krawczuk

Вимоги, які пред'являються до суддів в Україні та польщі: порівняльний аналіз

Дослідження природи судової влади досить давно є предметом вивчення не лише представників юридичної науки, а й практичних працівників судових органів. Особливого значення в даному контексті набуває питання правового статусу судді як центрального суб'єкта судової влади, в тому числі питання дискреційності влади судді. Багато в чому вирішенню даного питання сприяють теоретичні розробки та надбання, котрі, в свою чергу, отримують нові імпульси у законодавстві. Це, безперечно, стосується і вимог, які пред'являються до суддів, як елементу їх конституційно-правового статусу, окреслених у запропонованих тезах.

Наявність сильної і незалежної судової влади, якість і ефективність правосуддя багато в чому залежать від особистості судді, його світогляду, правосвідомості, юридичної підготовки, професійності, морально-етичних якостей тощо. Тому, вимоги, що пред'являються до суддів, сьогодні значно вищі, ніж раніше. Це обумовлено зміною умов функціонування судів (наприклад, унаслідок законодавчого прогресу), змісту суспільної ролі суду та розуміння природи правозастосовної функції суду.

Відповідно до ст. 127 Конституції України на посаду судді може бути рекомендований кваліфікаційною комісією суддів громадянин України, не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи в галузі права не менше трьох років, який проживає в Україні не менше де-

сяти років і володіє державною мовою. Аналогічне положення міститься і у ст. 64 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» 2010 року (далі – Закон), однак без словосполучення «кваліфікаційною комісією».

Відповідно до ст. 127 Конституції України додаткові вимоги до окремих категорій суддів щодо стажу, віку та їх професійного рівня встановлюються законом, а тому Закон визначає:

- до складу апеляційного суду входять судді, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років (частина 4 статті 26);
- до складу вищого спеціалізованого суду входять судді, обрані на посаду судді безстроково (частина 3 статті 31);
- суддею Верховного Суду України може бути особа, яка має стаж роботи на посаді судді не менше п'ятнадцяти років або суддя Конституційного Суду України (частина 2 статті 39).

Не можуть бути рекомендовані на посаду професійного судді громадяни: 1) визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними; 2) які мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків судді; 3) які мають незняту або непогашену судимість.

Законом встановлено, що вищою юридичною освітою є вища юридична освіта, здобута в Україні за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, а також вища юридична освіта за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобута в іноземних державах та в установленому законом порядку визнана в Україні. Водночас визначено: стаж роботи в галузі права – це стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею вищої юридичної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче спеціаліста.

Таким чином, основним суб'єктом, на якого покладається обов'язок здійснення правосуддя, є професійний суддя. У ст. 127 Основного Закону увага акцентується на «професійній»

формі виконання службових обов'язків із здійснення правосуддя, що передбачає особливі вимоги до освіти, досвіду та інших професійно важливих характеристик цього суб'єкта. В свою чергу, професіоналізм являє собою оволодіння основами і глибинами будь-якої професії.

Як справедливо відзначається в літературі, поняття «професійний суддя» акумулює якісно-ціннісний комплекс поєднання глибоких різносторонніх знань, умінь, професійних суддівських навиків, практичного досвіду, загальнолюдської культури, що відображає ступінь самоорганізації особи, рівень її професійної діяльності, забезпечує ефективність судової системи та сприяє зростанню її авторитету. Рівень професіоналізму суддів залежить від внутрішніх чинників, детермінованих специфікою суддівської професії, і зовнішніх чинників, спричинених політичними, економічними, соціальними та культурними умовами розвитку суспільства.

Від ділових, особистих, моральних якостей судді залежить, чи здатний він протистояти спробам незаконного втручання у розгляд справ або «телефонному», «мітинговому» праву та іншим незаконним засобам впливу на суд. Високі моральні якості та правосвідомість, глибоке знання та правильне розуміння законодавства, правильне застосування законів мислення у процесі пізнання істини і прийняття рішення по суті, воля, витримка, вміння спокійно розібратися у складних питаннях, мужність, чесність, непідкупність, справедливість – це далеко не вичерпний перелік якостей, якими має володіти суддя, в тому числі для того, щоб реалізувати дискреційність влади судді.

Зазвичай, вимоги, що пред'являються до суддів в зарубіжних країнах, є досить високими. Наприклад, в Польщі на посаду судді може бути призначений лише особа, котра має польське громадянство і в повній мірі користується громадянськими правами, котра гарантує належне виконання

обов'язків судді, володіє бездоганним характером, яка закінчила юридичний вищий навчальний заклад і пройшла судово-прокурорське стажування, а також здала судовий або прокурорський іспит і не менше року пропрацювала судовим чи прокурорським стажером, і, насамкінець, лише та, котра досягла 29-річного віку (ст. 53 Закону про устрій загальних судів Польської Республіки).

Цікавим є той факт, що в деяких країнах англосаксонської правової сім'ї наявність вищої юридичної освіти не є обов'язковою вимогою до претендентів на посаду судді. Так, у Нідерландах вимога виключення з правила щодо обов'язкової юридичної освіти судді допускається стосовно членів фінансової палати апеляційного суду та заступників суддів кантональних судів. У Швейцарії вимога щодо вищої юридичної освіти ставиться лише до голів місцевих судів та суддів кантональних судів, а рядові суддівські посади в місцевих судах і судах спеціалізованої юрисдикції (по торговим та трудовим справам, по оренді нерухомості і т. ін.) займають особи, які не мають юридичної освіти. Такий підхід, можливо, пояснюється тим, що суддя в цих країнах не тільки застосовує право, а й сам є його творцем. Однак, як показує практика, перевага все ж таки надається фахівцям з юридичною підготовкою.

Таким чином, конституційні та законодавчі вимоги, що пред'являються до суддів в Україні та Польщі передбачають високі професійні та морально-етичні вимоги, що в свою чергу зумовлюють наділення суддів специфічними правами та обов'язками, а також гарантіями, які дозволяють їм ефективно здійснювати функцію правосуддя. Тому, їх варто розглядати як особливий елемент конституційно-правового статусу суддів, який використовується у більшості країн світу, в різних правових системах та правових сім'ях, що власне підтвердилось в ході даного компаративістського дослідження.